

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו זילנא תש"ב

סיון התש"פ

פרשת קרח

גליון מספר 294 (327)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"וידבר משה אל ה' לאמר יפקוד ה' לכל בשר איש על העדה" (כ"ז, טו"ז)

מנהיג, ומה כל החרדה הזו?

ונתבונן: כל אחד מאתנו שואף כל היום "מתי כבר אהיה עצמאי", מתי אפרוק את עול ההנהלה מעלי, וכי אני עוד ילד קטן? מדוע מתייחסים אלי כאל תינוק שצריך כל הזמן להורות לו איך יתנהג? וכי? כל אחד מלא טענות כרימון, וכל שאיפתו היא: "יהיה כאשר תריד

ופרכת עולו מעל צוארדי", מתי יהיה סוף סוף עצמאי להתנהג כרצונו לבו. אבל משה רבנו פוסל את הגישה הזו. אף על פי שכלל ישראל במדבר, היו כבר בסוף הארבעים שנה, הם צריכים איש על העדה אשר יוציאם ואשר יביאם, הם עוד בגדר של צאן, וצאן בלי רועה, זה לא ייתכן. הם חושבים את עצמם כבר גדולים ועצמאים, אך צריך מי שיוציאם ומי שיביאם. צריך עוד לעמוד על כל תלמיד להגיע בזמן ל"סדר", לקום בזמן לתפילה בציבור, לשמור את סדרי הישיבה, בדיוק כמו צאן, ואף כי הגדרה זו נראית כפוגעת בכלל ישראל, כל שכן בנו אנו. אך זוהי ההגדרה: המשך בעמוד ב' הצאן אין להם עצמיות, אלא הם

החשיבות של קבלת מרות

משה רבנו מדבר להשי"ת כמעט בלשון ציווי: "יפקוד", דהיינו, הוא מביע את דאגתו שכלל ישראל לא יישארו אף רגע בלי מנהיג רוחני. יש לחתבונן מדוע החרדה הגדולה הזו של משה רבנו פן כלל ישראל יהיו בלי מנהיג אפילו רגע קט! למשל אעלנו בישיבה, אנו רואים ומעידים כי יש מצבים והתנהגויות אצל התלמידים, המצדיקים את החניעות שיהיה מנהיג בראש התלמידים, כי אינם בשלים די צרכם כדי לדעת להתנהג לבד בלי הדרכה, ובלי יעוץ וכו' היא ואולי. אבל כלל ישראל, היו כבר די אחראים כל אחד למעשיו, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', והלא כולם קיבלו את התורה, וכולם הרי ראו את כל הניסים והנפלאות, ואם אמנם היו כמה חריקות, כמה מחלוקות, וכמה בעיות, אך זה היה בראשית הזמן שהיו במדבר. אבל עכשיו, בסוף הארבעים שנה, כאשר משה מעיד "אתם הדבקים בה' אלהיכם, חיים כולכם היום" ועוד "מי יתן לבכם זה להם כל הימים" אז בודאי שכולם יודעים את חובתם בעולמם וכל אחד מהם יכול להיות מנהיג, ויוכלו להתנהג כראוי אף אם יהיו תקופה כלשהיא בלי

איך מצליחים לפתות את בני ישראל

איך הצליח קרח לפתות את עם ישראל נגד משה רבנו, היאך? והלא האמינו העם בעבד ה' מאז יציאת מצרים, ואיך הצליח?

שתי טענות היו לקרח, האחת- מינוי של משה רבנו לאליצפן, מדוע לא מגיע לו. והשניה- כי כל העדה כולם קדושים, קרח ידע שאת הטענה האחת, בני ישראל לא יקבלו ח"ו לחשוב שמשה רבנו טעה במינוי אליצפן, לכן בחר בטענה השניה "כולם קדושים" הלא כולנו אנו בני מעלות גדולות, ואין אנו זקוקים להנהגה כזאת. יודע היה קרח שאם אחת מהטענות יקבלו בני ישראל, אח"כ כבר תיסק אצלם האמונה שעל משה רבנו אין שאלות- ובכך כבר נתקבל טענתו הראשונה.

ולכן בתחילה [פסוק ג'] טען קרח כי כל העדה כולם קדושים, ורק לבסוף [פסוק יט'] ויקהל עליהם קרח את כל העדה, פיתה את בני ישראל בטענה שלקח את הגדולה לו ולאחיו.

כך גם המרגלים, בטענתם הראשונה אמרו "כי חזק הוא ממנו" כביכול ממנו ית', אך כתב הרמב"ן [פרק יג' פס' לב'] שהיו חלק מהעם בוטחים בעזרת השם בגבורים שינצחו את יושבי הארץ- ולא האמינו למרגלים, ורק אחרי שהוציאו דבת הארץ רעה, ואמרו הארץ אשר עברנו בה היא ארץ אוכלת יושביה, אז נמש לב כולם ובטלו את הרצון לעלות לארץ.

ידעו המרגלים, כי לטעון כי חזק הוא ממנו, לא כולם יסיכמו, ולכן החלישו אותם בטענה שהארץ לא טובה, ואז כבר נסדקה להם האמונה שהייתה להם מקודם בה' שיוכל להושיעם- ואמרו ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב.

נבין היטב גם אם יש דבר שאנחנו מאמינים בו לגמרי חזק מאוד, אך יש דבר נוסף שבו אנחנו לא כ"כ מאמינים, אם נתחלש באמונה בדבר אחד, תגרו החולשה באמונה גם על הדבר האחר שבו היינו חזקים. חייבים לדעת, שכל האמונה היא מקשה אחת, אי אפשר לומר בזה אני מאמין לגמרי, ובה פחות... כי אם יש דבר אחד שמאמינים בו פחות ממה שצריך ח"ו, מיד תיפגם האמונה בהכל, גם דבר שבו היינו מאמינים חזק. בינו נא זאת!!

הסביבות

- פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
- על פרשת השבוע..... עמוד ב'
- מחלוקת.....עמוד ג'
- החוקת תורה.....עמוד ג'
- דמויות הוד..... עמוד ד'

מעשה רב

זהירות מחלוקת

לי חותני: אין כל כך נפק"מ היכן תדור, אך זאת אבקשך, אנא, הבטח לי בתקיעת כף, שממקום המחלוקת - תברח במהירות... לעולם אל תציג את כף רגלך במקום שיש בו מחלוקת, ואם ח"ו נקלעת למקום כזה, שא רגלך וברח ממנו... ואכן, הבטחתי כן לחותני בתקיעת כף ונפרדתי ממנו מתוך התרגשות עצומה ודמעות."

המשך רבי אהרן: "לאחרונה נתעוררה מחלוקת בשכונתכם 'שערי חסד' אודות הגבאות בביהכ"ל, ומכיוון שכה חמור היה הדבר בעיני חותני עד שנטל ממני תקיעת כף על כך, נאלצתי לעזוב את מחלוקת. מעתה תבין היאך שתקתי לאברכים אלו שגערו בי ותקפו אותי, כי קבלה בידי משנות קדם שלא להגרר אחר ויכוחים.

רבי אהרן נעלם מעיני כל, מקומו בבית הכנסת נפקד ואף ברחובות העיר לא ראוהו. משעברו כן כמה ימים החליטו טובי הקהל ללכת אחריו ולחפשו. תחילה ניגשו לביתו, נקשו על שעריו, אך אין קול ואין עונה. מכיון שכך ניסו לפתוח את הדלת והנה היא נפתחת... והבית ריקם מתושביו וחפציו. אף השכנים לא ידעו מאומה מפשר התעלומה. בלית ברירה הוכרז בבית הכנסת שכל היודע אודות רבי אהרן יבוא ויודיע. עד שהגיע זקן אחד וסיפר כמסיח לפי תומו שראה את רבי אהרן יוצא מן השכונה לפני כשבוע עם כל מטלטליו בעגלה לעבר העיר יפו...

הדבר יצא מפי הזקן לפני העם מלאו תמיחה ופליאה. על מה ולמה עשה רבי אהרן כדבר הזה. שיגרו בני השכונה והוא קיבלם בסבר פנים יפות כשהוא מודה להם על כל החסדים שגמלו עמו... ובנוגע לעזיבתו בפתע פתאום מבלי להודיע מאומה - סיפר להם דברים כהויתן:

"כשבאתי להיפרד מחותני לרגל עלותי לארץ ישראל, העליתי לפניו שאלתי איה אקבע מקום מושבי, בירושלים או בצפת, או שמא בחברון או ביפו. השיב

סיפר אחד ממקורביו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: לפני שנים רבות נדמנתי לביתו של הגרש"ז, ולנגד עיני נגלה מראה מחריד - קבוצת אברכים גוערים בכבוד הרב בעזות מצח ומטיחים בו דברים, והגרש"ז יושב ושומע דבריהם בקור רוח ובפנים שוחקות כאילו לא היה כאן כלל דיבורים נוקבים כנגדו...

אחר שיצאו האברכים מביתו שאלתי: ילמדנו רבנו, מאין לכם כוחות ותעצומות הנפש כגון דא? השיב לי הרב בנועם שיחו כהרגלו: אספר לך מעשה שאירע בימי נעורתי בשכונת 'שערי חסד' בה גדלתי וממנו תבין. ביום מן הימים באה הבשורה לתושבי השכונה שהגאון רבי אהרן כהן זצ"ל חתנו של ה'חפץ חיים' זצ"ל עלה להשתקע בארץ הקודש, והנה הוא קובע מקום מגוריו בשכונתנו. הדבר עורר התרגשות גדולה בקרב הצבור, ומיד הכינו לכבודו דירה ראויה לשמה, ואף כל חפצו וצרכיו העמידו לרשותו למען יוכל לשבת על התורה ועל העבודה בנחת. ואכן, רבי אהרן קבע מושבו בדירה זאת ותרב השמחה בשערי חסד'. עברו כמה חדשים והנה 'הילד איננו' -

דגל המוסר קרח / המשך

הלימוד חזו מחייב אותנו למרוד נגד הרעון השטותי הזה: "מותי אחיה עצמאי" אלא עלינו לקבל תוכחות, בידורים, ולא הרגיש כאותו בן של אדמו"ר שכאשר לא ציית בקול אביו, ואביו הוכיחו באומרו לו: הרי האדמו"ר אומר לך כד! ענה לו: גם אני אדמו"ר. אם כל אחד מרגיש את עצמו אדמו"ר, אז זהו מצב של הפקרות מסוכנת ולא של עצמאות. אכו, מובן לנו מדוע דאג משה רבנו, ומדוע ה' נענה לו, והרגיע אותו ואמר לו שיהושע הוא "איש אשר רוח בו" יודע דעת כל אחד ואחד, הוא ניחו בתכונה הראשית, המוכרחת אצל המנהיג הרוחני. יש צורך לקחת אותו בדברים קודם לכן, דע כמה הם סרבנים וטרחנים, זהו תפקיד לא קל, יהיה לו עסק עם ציבור שכל אחד חושב את עצמו לאדמו"ר ומנהיג, ולחם דווקא צריך רועה שידע להתנהג עם כל אחד, ולא ילכו כצאן לטבח יוכל.

אנו צריכים להתחזק מזה ולהמשיך להחזיק את עצמנו כנער, "כי נער ישראל ואוהבהו" זוהי ההגדרה של כלל ישראל: נער, דהיינו מרגיש כל הזמן שאינו גדול דיו, ושואו עוד כפוף וקוקו להדרכה. מה ששם ישראל סבלו עד עכשיו, זוהי תוצאה של עוון המרגלים, שאן, זה היה המכשול שלהם, וחז"ל אומרים שהמרגלים פחדו להפסיד את הנשיות שלהם אם בני ישראל יכנסו לארץ ישראל, ואז העדיפו להישאר נשיאים במדבר, ובגלל זה הוציאו דיבת הארץ וגרמו לכביה לדורות. אנו עוד מרגישים את הכביה לדורות הון, ואין לא תנועה? איד לא נבין ששאיפה לעצמאות ולהיות מנהיג כאשר עדיין לא ראיים לכד, זוהי ההתחלה של בכיה לדורות!

על כן אנו צריכים להתערר ולהרגיש שאנחנו עוד בגדר של צאן, של נער, ולנהוג בהכנעה ובאיפוק, לדעת שאנו עדיין זקוקים לרועה, ושבהדרגת הרועה נוכח לדרך הנכונה אשר ממנה יצמח בכוא הזמן, גם אצלנו, כח המנהיגות והקנינים הנחוצים למשימה החשובה שעלינו להגיע בעייה.

כולם צמודים, זה בעקבות זה, והולכים לכיוון שהרועה מדריך אותם, ובלעדיו הם עלולים ליפול כולם לבאר שחת.

הדברים אצלנו הם בבחינת קל וחומר. כשאנו רואים כמה כל אחד נתון להשפעה שלילית כל כך בקלות! הנה, תלמיד אחד מתחיל לעשן, ואז גם חברו. שואף ל"יתענוג" הזה, איו שטותי איהו שגוענו! מדוע את ההשפעה השלילית מקבלים כל כך בקלות? ולא מרגישים שום עלבון ושום פגיעה להיות נתון להשפעתו ולהדרכתו של איזה רועה, שאין לו שכל! כצאן לטבח יוכל, זוהי ההגדרה בדיוק. ואין לנו את ההגיון הפשוט לראות את הקלוקל. **משל למה הדבר דומה:** בן אדם טבע בנהר, וגופתו צפה, ואבריו זיזים הנה והנה. מי שמסתכל מרחוק חושב עליו ומתפעל כמה שחיינו מעולה הוא זה, איד הוא מצליח לצוף על פני המים הודות לתנועת של אבריו! וכולם מתפעלים. אך אם מתבוננים יותר, **רואים שהוא הולך עם זרם המים,** לכיוון הירידה. ואז יש לשאול: מדוע הוא לא שוחה כלפי מעלה, נגד הזרם? **אלא מכאן הוכחה,** שאין לו שום עצמיות, שום רוח חיים, הוא מת! !! משום שהסימן של החיים הוא בהליכה נגד הזרם. אך אם הולכים עם הזרם ולא מתגברים, זה לא סימן של עצמאות, אלא ההיפך הגמור, זהו כצאן לטבח יוכל. אם אין לאדם כח להתנגד להשפעות השליליות והוא שוחה עם הזרם, ואינו מתגבר, זהו חוסר העצמיות. כי העצמיות והעצמאות, סימנם דווקא בשחיה נגד הזרם, בקבלת ההדרכה הטובה והנכונה.

אפילו כשמחזר בדור דעה, אם הם ישארו בתור צאן, אז הירידה שלהם היא תהיה בלתי נמנעת. ולכן ביקש משה רבנו שיהיה מנהיג, וזה לא מחמת צרות עין על ישראל ח"ו, או זלזול בעדקותם, אלא מתוך דאגה כנה ואמנה למצבם הרוחני, הם חייבים להיות כפופים למנהיג אשר יוכיחם, ויורם את הדרך.

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשת השבוע

רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל

"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי" (ט"ז - א')

מה עשה? עמד וכינס מאתיים חמישים ראשי סנהדראות וכו' והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה, אמרו לו, טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להם, חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחד, חוט של תכלת פוטרה, זו שכולה תכלת לא תפטור עצמה? [רש"י].

הסטייפלר ב"קריינא דאגרתא מסביר את הטענה של קורח חז"ל מבארים, שכל הטענה של קרח נגד משה רבנו, שאמנם משה ואהרן בני עמרם הבכור לקחו לעצמם מלכות וכהונה גדולה, אבל קורח הוא הבן של יצהר והוא השני לאחים, וא"כ הנשיאות מגיעה לו. עצם בקשה זו, היא סיבה לא למנות אותו, כי כל המינויים היו על פי הקב"ה ולא לפי רצון אישי. הוא עצמו הודה בפני משה רבנו שרדיפת הכבוד וההתנשאות היא דבר מכוער, שהרי הוא עצמו טען "למה תתנשאו, ובאותה טענה ביקש לעצמו את הנשיאות. עצם בקשתו לנשיאות גרמה שסתר את עצמו מינייה וביה, והראיה שרצה להביא מטלית שכולה תכלת, היא עצמה טפחה על פניו, כי מה שהטלית לא פוטרת את עצמה, כי היא משמשת ללבישה ולחימום האדם ואין באפשרותה להשיג את מעלת התכלת המזכירה את כסא הכבוד. וכשאדם לובש טלית, יש לו בזה נגיעה אישית ולתועלתו, ולכן גם אם יקחו את הטלית, לא יעמוד בייעוד שלשמה נוצרה הטלית "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי", וכן בית מלא ספרים שמשמש את האדם בלימודו, או סתם "לקשט" את הבית "בספרים", "קישוטי" זה לא יכול להביא את האדם "למעלת המצוה" שכל כולה צריכה להיות לשם שמים ללא שום נגיעה אישית. וזו גם הסיבה שקרח לא היה ראוי לנשיאות, כי גם אם נצא מנקודת הנחה שקרח "כולו תכלת" והראיה, שהיה מנושאי הארון, בכל זאת, כיון שהוא ביקש את טובת עצמו, הוא לא ראוי לנשיאות. וסופו של קרח הוכיח על תחילתו, עד לאיזה שפלות יכולה הנגיעה האישית לדרדר את האדם. "קרח שפיקח היה" ובעל רוח הקודש, בגלל נגיעה אישית שהיתה לו, חלק על משה רבנו כשטען שלא הקב"ה ציווה אותו, אלא הכל בדה מליבו, ועבירה גוררת עבירה עד שנהיה רשע גמור רח"ל.

כמה לימוד מוסר יש כאן, כמה אדם צריך להיזהר מרצונו ונגיעתו האישית שלא ידרדר לשפל המדרגה. **הסטייפלר מוסיף בספרו "ברכת פרוץ"** להסביר את יסוד המחלוקת של קרח עם משה רבנו חז"ל גילו לנו, שכל עיקר המחלוקת היתה לשם תאוות השררה שקרח חשב שמגיע לו, אבל כלפי חוץ הוא טען ההיפך, "ולמה תתנשאו", וכל רצונו "לדרוש טוב לעמו" "כי כל העדה כולם קדושים", וכמו שרש"י כתב לקמן "אינני מקפיד אלא בשביל כולכם". "וכן דרכם של כל בעלי המחלוקות, בליבם הם חושבים כך ובפיהם נופת צופים, ועוטיפים את טיעונם באידיאולוגיה, או במסווה של "טובת הרבים". ועל אף שקרח הסתיר את כוונותיו, בכל זאת אלו שנגררו אחריו ידעו את מניעיו, והראיה, מהגמ"ב בסנהדרין (ק"י). על און בן פלת שאשתו הצילתו, שטענה לו, הרי לך לא יצא ממחלוקת זו שום רווח, והוא לא ענה לה שהכל לשם שמים "ולטובת הציבור", אלא אמרו חז"ל, שכל מה שטען לה "מה אעשה כבר נשבעתי". וזהו כוחה ואופיה של תעמולה ושל מחלוקת, להרבות שנאה ופירוד על אף שידעו שהכל ממנו יתברך.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"מי שחשליך טרחו עליך ומנע ממך טובותי, אל תאמין באהבתו" (ח"א)</p>	<p>"העצה המיוחדת בל להיות מושפע מחסרון העולם, לחשפיע להם בתורה ואגב דטריד למיפלט לא בלע" (ר' דוד בליאכר זצ"ל)</p>	<p>"אל מעלת התמימות נצרך שיהיה גם מעלת הפקחות, כי הפקח יעשה מעפר זהב, ומי שיחסר לו הפקחות יעשה מזהב עפר" (החפץ חיים)</p>	<p>"לא יקרא הרוע ריע, כי אם לאמונתו לך, וקרא האויב אָיִב, מפני שהוא מויק לך" (ח"א)</p>
<p>"אין חבר טוב כענעם המידות" (ח"א)</p>			

מחלוקת

רבי לייב חסמן זצ"ל

"ויקח קרח"

ופירש רש"י: לקח את עצמו לצד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, וזהו שתרגם אונקלוס: "ואתפלג", נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת."

זכות מה ניצלו בני קורח מאבדון?

ידוע המנהג לומר בראש השנה קודם תקיעת שופר את המזמור "למנצח לבני קורח מזמור" (תהלים פרק מז).

את שייכות אמירת מזמור זה לראש השנה, ביאר הגרי"ל חסמן זצ"ל. באחת משיחותיו שאמר בראש השנה בהיכל ישיבת חברון. (הובא באור יהל) בדברים הבאים: במזמור זה מדובר על מלכות שמים. ועיקר המלוכה הוא באחדות העם. והנה במחלוקת קורח ועדתו שהיה זה הפך מהאחדות, ובלעו קורח וביתו באדמה, וגם בני קורח נבלעו עמהם אלא שמקום התבצר להם בגיהנום, כי ברגע האחרון ממש, חזרו בתשובה. מי כמוהם יכול

תקיעת שופר, מלמדים אותנו בני קורח עד היכן מגיע כח התשובה שאף שנמשכו עם קורח ועדתו, חזרו בהם ברגע האחרון והתקבלה תשובתם והתבצר להם מקום בגיהנום. כך גם אנו נדע שאפשר ברגע האחד לשוב בתשובה ולהוצל ממות לחיים. ואמנם, אף גם את זאת יש לדעת, איזו זכות עמדה להם לבני קורח שיתפסו עצמם ברגע האחרון? נאמר בפסוק "ויקם

"ויולנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן" (וי' - ו')
רבי לייב חסמן בספרו "אור יהל" אומר, בוא וראה כמה קשה עוון המחלוקת המטמטם ומשחית ליבם של בני ישראל. אחרי שבני ישראל ראו בחוש את עונשם של קורח ועדתו, את השרופים והבלועים, את בקיעת הארץ ושריפת מקריבי הקטורת, האם צריכים עדות יותר ברורה מהשמים שמה ואהרן צודקים? ובכל זאת, גם אחרי שהארץ בלעה אותם, ממשיכים את אש המחלוקת. גם המופתים הגדולים שראו לנגד עיניהם לא כיבו את התבערה, וגם אחרי המגפה הנוראה שמתו ארבע עשר אלף שבע מאות איש, עדיין לא כבתה האש, שהרי בענין המטות נאמר "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשיכותי מעלי את תלוות בני ישראל", הרי מפורש שעדיין לאחר כל מה שראו עיניהם היו עוד התלוות קיימות.

להעיד מה מחלוקת מסוגלת לעשות, כשראו בעיניהם כיצד הארץ פותחת פיה ובלע את אותם חיים. בעיניהם ראו כי אש המחלוקת מכלה כל חלקה טובה, ופירוד לבבות הוא הרס מלכות שמים בליבות בני ישראל. בשעה גדולה זו של ברגע האחרון.

עד כמה גדולה כוחה של מחלוקת?
פעם, בעת שנשא החפץ חיים שיחה בישיבתו, שאל על מה שכתוב אצל יעקב אבינו, כשברך את שמעון ולוי (בראשית מט-ו) אמר "בסודם אל תבוא נפשי, בקהלם אל תחד כבודי" ופירש רש"י: "בקהלם" - כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי את כל העדה על משה ועל אהרן. "אל תחד כבודי" - אל יתייחד עמהם שמי, שנאמר בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ולא נאמר בן יעקב. ושאל החפץ חיים: מדוע יעקב התפלל רק ששמו לא יוזכר באותה המחלוקת ולא התפלל שהמחלוקת כלל לא תפרוץ? ותירץ לו הגאון רבי משה לונדינסקי זצ"ל (ראש הישיבה): "כנראה שאפילו ליעקב אבינו לא היה הכח להתפלל שהמחלוקת כלל לא תפרוץ, שכן כה גדול כח המחלוקת עד שאפילו יעקב בתפלתו לא יכל לפעול שלא תהיה, לכן רק התפלל ששמו לא יוזכר שם". החפץ חיים שמע את הדברים של רבי משה נהנה מהם מאד ואמר שאכן הם לאמיתה של תורה. (עפ"י ח"ח חייו ופעלו)

סיפר בנו של החפץ חיים הגאון רבי לייב זצ"ל בשם הג"ר טוביה אב"ד לונא, שבעת המחלוקת שהייתה בישיבת ראדן נכנס החפץ חיים ז"ע אל הישיבה ודרש כשעתיים במרירות נפש על עוון המחלוקת, ואמר אז לבני הישיבה שעם כל חביבותו ללומדי תורה - מוטב לו שיאבדו אפילו שבעים ישיבות משיכנס בחבורת כת בעלי מחלוקת ולשון הרע! ודבר נוסף מבהיל מובא שם בשמו, ששמע מה'חפץ חיים' כי הטעם שלא הדיגש בספרו את דברי הרמב"ם שבעלי לשון הרע אין להם חלק לעולם הבא, הוא משום שלא רצה להטייל פצצה על הציבור!...

ויקח קרח וגו' ואון בן פלת בני ראובן (טז, א.)
אמרו חז"ל (סנהדרין ק"ג): "הכמות נשים בנתה ביתה (משלי יד, א), זו אשתו של און בן פלת", שהצילה את בעלה מן המחלוקת, באמרה לו וכי מה יצא לך מכל המחלוקת הזו, והרי אתה לא תזכה לשררה בשום פנים, ובין אם משה יהיה נשיא או אם קרח יהיה נשיא, אתה בכל מקרה לא תרויח מכך ותישאר במעמדך הנוכחי, ואם כן למה לך להתעבר על ריב לא לך. **נשאלת השאלה,** מהי החכמה הגדולה כאן אשר עליה אמר הכתוב במשלי "הכמות נשים בנתה ביתה", הלא היא אמרה דברים של טעם, טענתה הרי היא סברא פשוטה שכל אדם מן השורה מבין היטב, כי אל לו להתערב בדבר שלא יביא לו כל תועלת? **וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל,** אמנם טענה זו פשוטה היא והשכל הישר מחייב לא להתערב ריב לא לו, אבל בזמן שאש המחלוקת מתלהטת ומכלה כל חלקה טובה, מאבד האדם את עשתונותיו ודעתו מסתלקת ממנו, עד כי אפילו טובתו עצמו אינה עומדת עוד לנגד עיניו, ואם בעת כזו ימצא אדם המושל ברוחו ואינו נסחף באש המחלוקת, ומסוגל לומר דברים נכוחים, הרי זה חכם יקרא.

החזקת תורה

"ולבני לוי נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם" (יח-כא)

מפסוק זה לומדים על מצות מעשר ראשון שנתחייבו בני ישראל לתת חלק אחד מעשרה חלקים ללויים. **וכתב החינוך** (מצוה שצ"ה): "משרשי המצוה, לפי שבט הלוי בחר השי"ת בתוך אחיו לעבודתו תמיד במקדש על כן היה מחסדו יתברך לתת להם מחיתם דרך כבוד, כי כן יאות למשרתי המלך שתהיה ארוחתם מזומנת להם על ידי אחרים שיכנינו להם, ולא יצטרכו הם ליגע בדרך זולתי בעבודת המלך היקרה..." ומסיים החינוך: "והמחיה משרתי האל-בממונו, ברכת השי"ת תנוח עליו בכל אשר יש לו. וזהו אמרם ז"ל (אבות ג-ג) מעשרות סייג לעושר. הגמרא (פסחים נג.) מספרת על תודוס איש רומי שהנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסין בלילי פסחים, ושלחו לו חכמים: אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נידוי (שנראה כמאכיל קדשים בחוץ) והיינו בגלל שהיה אדם חשוב (כפירש"י) לא גזרו עליו נידוי. ונסתפק בגמרא, מה היה בו בתודוס שהרתיע את חכמים מלנדונו. האם משום שהיה גדול בתורה ומפני כבוד תורתו לא נידוהו או משום שהיה "בעל אגרופין" ומשום שפחדו ממנו לא נדוהו. ואמר רבי יוסי בן אבין שחשיבותו של תודוס היתה בכך שהטייל מלאי לכיסן של תלמידי חכמים וגרם להם להתפרנס בכבוד. וזו מעלה גדולה כפי שאמר רבי יוחנן: כל המטייל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר "כי בצל החכמה בצל הכסף". והיינו שאף ללא גדלותו בתורה של תודוס, דנו אותו, בגלל מעלתו זו, כתלמיד חכם שלא לנדונו.

וביאר הפרשת דרכים (דרוש כד) מדוע המהנה ת"ח מנכסיו זוכה לכוז מעלה שיושב במחיצה שתי"ח מובהקים יושבים בה. משום שהוא זה שגרם לאותם ת"ח שיעסקו בתורה ללא טרדות פרנסה, והתורה שגרם להם ללמוד היא זו שמגדלתו ומחשיבתו כאילו הוא עצמו צורבא מדרבנן. ולכן לא נידוהו, שהרי לפי האמור נמצא שנחשב כתלמיד חכם עצמו, שכל מה שלמד הת"ח וחידיש בתורה, נחשב כאילו הוא בעצמו למד וחידיש, וזה מה שאמר רבי יוחנן "זוכה ויושב בישיבה של מעלה" והיינו במחיצת הת"ח ולכן נמנעו מלנדונו.

וזו ראייה למה שכתב החפץ חיים בשמירת הלשון שער ג'-פ"ו כי האדם שמחזיק ותומך בלומדי התורה, אעפ"י שהוא עם הארץ בעולם הזה, זוכה שלעתיד ידע גם הוא את התורה, דכיון שיש לו חלק בעצם שכר תורתו, והתענוג הגדול בנן עדן מתהווה מעצם רוחניות התורה, ממילא מוכרח הוא לשם כך לדעת את התורה.

סיפר הגרי"א דינר שהשתתף פעם בלוייה של מחזיק תורה, יחד עם הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל, ואמר לו ר' שמואל: "עכשיו אנחנו בלוייה של תלמיד חכם".
ר' שמואל הרגיש בפליאתי, ביאר לי: פעם היתה לבאון רבי שלמה אייגר קושיא, ובא אליו אחד הגבירים שבחיי החזיק תורה ואמר לו תירץ על קושייתו, אמר ר' שלמה אייגר שמוכח מכאן שמי שהחזיק תורה, לא רק שמקבל בעולם הבא שכר עבור התורה שהחזיק, אלא גם מקבל את כל ידיעות התורה שלמדו בגללו.
ועוד סיפר רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל: באלוכל תרפ"ד כאשר היה עדיין ילד כבן אחד עשרה, הגיע החפץ חיים מראדן לעיר גרודנא, להשתתף באסיפת רבנים לצורך הצלת החוקת הישיבות. וזוכר, כי הח"ח נשא דרשה לפני הקהילה היהודית בגרודנא, בתוך הדרשה אמר שאפילו היו נותנים לו 'מאה מצוות' לא היה בא עקב מצב בריאותו, אך כיון שזה לכבוד החוקת תורה, טרח ובא.
והוסיף ר' שמואל שדבריו עשו רושם גדול בקרב הציבור, ואף הבעלי בתים בגרודנא שחו בהתפעלות על הדוגמא שנתן הח"ח - מאה מצוות!

דמויות הוד / רבי יהודה לייב נקריץ זצ"ל, נכד הסבא מנובהרדוק

הרב דניאל אשר נקריץ שליט"א ביום הזכרון ה 34

היום הוא יום הזכרון של אבינו זצ"ל. הוא זצ"ל היה מזכיר בכינוסי זכרון של יום השנה "יאר צייט", ובנה דבריו מהגמ' עירובין [נד:] אילת אהבים ועלת חן, דדיה ירווך בכל עת [משלי ה' יט'] מה דד זה כ"ז שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה ל"ז שאדם הוגה בהן מוצא בהם טעם. ובמהרש"א: דמתוך שחזור על למודו מוצא בו טעם ודבר חידוש. עכ"ל.

תלמיד חכם, האדם הגדול, בחינה של תורה, ואף שכבר עברו 34 שנים מיום הסתלקותו, מוצאים בו טעם חדש כל יום זכרון.

יש בחז"ל ביטוי "איש האשכולות" איש שהכל בו. אבי זצ"ל היה מסוג זה, הוא היה ת"ח, מרביץ תורה, בעל מוסר, בעל טחון, מנוחת הנפש, מידות טובות, אהבת הבריות, קידוש שם שמים, כשהיה הולך ברחוב, היו מסתכלים עליו ליטאים וחסידיים, תלמידי חכמים, בעלי בתים, כולם ראו ולמדו ממנו צורה של אדם השלם, והיה שם שמים מתאהב על ידו.

אבי זצ"ל היה תלמיד נובהרדוק יורש משישים שנה, משנת תר"פ עד שנת תשמ"ד, מהותו היה, מה שלמד מרבותיו וחבריו ותלמידיו.

פעם אחת אמר לי אדם חשוב, שלא היה ניכר על אבי, חזותו ומראיתו של נובהרדוק, שהרי כפי שידוע בעולם - נובהרדוק זה הקצה בביטול העולם "מען רייסט שטיקער פון זיך" - "חותכים חתיכות מעצמם" אבל האמת שבתוך דרכיה דרכי נעם שלו היה מונח בתוכו הלפיד אשר של נובהרדוק, דבורו וכן מהלך החיים שלו הציג את הדמות של נובהרדוק, מדרגת האדם.

"החברונער משיגח" ש"ב רבי חיים יצחק קפלין שליט"א [נכד רבי יהודה לייב זצ"ל] הגדיר פעם את הסבא שלו "אענן בסתר רעם" - דמותו היה סוער עלינו, בלי דבור, בשתיקה בנחת, נובהרדוק היה בסערה, הלהבה שלו הייתה בפנימיותו.

וכן העיד עליו רבי חיים רוקלסמאן תלמיד בליאסטוק בשנות המלחמה בתקופה של שנים בסיביר על כל נסיונותיה, עמד בתוקף על מידותיו המצוינים, שלווה רוחו "אין אלע אומשטענדען" אף שהיה בעל משפחה, היה תמיד במצב של ישוב הדעת במנוחת הנפש.

פעם סיפר אבי: בעת שהיינו מתכנסים בליל יום הזכרון של הסבא מנובהרדוק לערוך כינוסים ביערות סיביר בלוע הארץ, ממש בתוך האש, הקור הגיע לארבעים מעלות מתחת לאפס, אבל היינו מתחממים באור דרכו של הסבא, זכורני ביום ז' כסלו בסיביר, קראו אותי אל החלונות של הנקוד. בשעה 11 בלילה [הענין היה חמור] הייתי מוכרח לעזוב את הנוכחים וללכת לשם. האנשים פחדו, מי יודע אם אשוב אליהם... ואני חשבתני - אל דאגה, הלא עכשיו ישבנו בוועד והיינו משוחחים על אודות דרך התורה והמוסר ביערות סיביר, ובוודאי זכותו של הסבא זצ"ל תגן עלינו. וכן הוה, עברתי הכל בשלום, וכשחזרתי משם, שוב שובתי עם חברי הוועד, המשכנו ונהלנו משא ומתן בענייני מוסר.

הקבלות שקבלנו אז בענייני עבודה ושמירת הרוח "האט געהילכט" - היה "הד" ביערות סיביר, ואף שהייתה שאלה, האם נצא בכלל אי פעם משם, והרי היה עולה על הדעת שיתכן שכל ימינו נבלה בין ערלי לב וערלי בשר. - זהו דוגמא של מנוחת הנפש, בתוך היים הסוער.

אבי זצ"ל היה מביא יסוד ששמע מגדולי קלם, שספר "תהילים" אינו רק ספר תפילות ובקשות, אלא "אגיוולדיקע ספר מוסר". לדוגמא, אנו אומרים מזמורי תהילים לחולה, וכגון "משכיל לדוד" [קמב']

ואומרים "הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מנוס ממני אין דורש לנפשי" - ופשטות הכוונה שהוא נמצא במצב של צרה כזו, ואין לי חב ורע ומכיר להתעניין להציל את נפשי, "אין דורש לנפשי" - רק אתה ה' עזרני. אך הרש"ז מקלם מפרש פסוקים אלו על האדם בעצמו, שאין האדם מכיר את עצמו ונפשו [אין לי מכיר], "אבד מנוס ממני" - למה ? כי "אין דורש לנפשי" כי הולך אני בחשכה ואין יודע האדם את פנימותו. [בוודאי שאפשר לסמוך על פירוש הרש"ז בזה].

כיסוד הנ"ל היה אבי זצ"ל במאר בפרשיות שלח קרח, אצל המרגלים וקרח שהיו אנשים גדולים היו, אצל המרגלים מבואר במדרש [טז' ה'] ואף משה לא רצה לשלחם מדעת עצמו, עד שנמלך בהקב"ה על כל

רבי דניאל נקריץ שליט"א ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני השם מחר והיה האישי אשר יבחר השם הוא הקדוש רב לכם בני לוי" (פרק ט"ז פסוק ז) ופרש"י, וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר, בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר כל אלה בנים להימן (דברי הימים-א כה, ה) אמר, אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה. וביאר הרה"ג רבי דניאל נקריץ שליט"א, שלפעמים יש אנשים שרואים הכל, ויודעים מה לעשות ומה יהיה בכל מצב. הם בקיעים לתן עצות לכל אור"א אפילו יכולים לראות מה יהיה בדורי דורות. קרח ראה את שמואל, ראה שלשלת גדולה יוצא ממנו. אבל מדבר קרוב מנגד עניו היה עורר...

הקב"ה יתברך [שמות יט' ט'] "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעובר ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם". לפיכך יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתנה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם, וכן אמרו חז"ל על כל המסתפק בנבואה, שלא עמדו רגליו על הר סיני.

וצ"ע דהנה כמה מדרשים שקרח כבר בזה, ואמר דמשה מדעתו אמר ולא מפי הגבורה, וידוע שקרח הלא היה במעמד הר סיני, ולכאורה זה סותר לדברי הרמב"ם הנ"ל?

יעו"ו בירושלמי [סנהדרין י' א'] קרח אפיקורס היה וכו' ואמר קרח אין תורה מן השמים ולא משה נביא וכו' וכו' ברמב"ם [וסדי התורה יח' יא'] כתב כפרו בו עדת קרח וכו'.

ושמעתי מהמשיגח בשיבת "נר ישראל" בולטימור רבי דוד קראנגלאס זצ"ל על המשיגח באבות [פ"ד כא' ר"א אומר הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם, וז"ל הרמב"ם כי באלה המידות או באחת מהן יפסיד אמונת התורה בהכרח, ולא יגיעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלת המידות - זהו חידוש נפלא, אך זהו המציאות. דאם יש לאדם מן המידות ההם, יפסיד, ובהכרח כלשון הרמב"ם. והנה שורש החטא של קרח היה קנאה, שנתקנא באליצפן ועל ידיה נעשה כופר בה' ולפי הנ"ל בזה יש לתרץ הקושיה על הרמב"ם באגרת תימן הנ"ל, דיסוד דבריו הוא על איש שאינו לקוי במידות הנ"ל, ואז אם כפר במשה מדעתו, אזי בוודאי לא היה במעמד הר סיני, אבל לאדם שיש לו מידות הנ"ל, אפילו שהיה במעמד הר סיני, יכול לבוא לידי כפירה.

במשלי [יז' טז'] "למה זה מחיר גיד-קסיל לקנות חכמה ולב-אין" עיין ברבינו יונה [אבות ג' יז'] אם אין יראה אין חכמה, וז"ל

כי מאחר שאין לו תיקון המידות תחילה, ואינו ירא את דבר ה' יתעלה, למה זה מחיר ביד כסיל לקנות כמה ולב אין. - היינו הביאור של "לב אין" שחסר בתיקון המידות ויראת שמים. וברבינו יונה שם במשליח וז"ל במקומות הרבה יקרא קנין המידות החמודות לב וביאור הענין, למה יפזר כסיל הונו לקנות חכמה, ועוד לא קנה המידות ולא תיקן דרכי לבבו לגרש המידות הרעות, וכענין שאחז"ל כל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו, הנה נזק רב יגיע מן הלומד חכמה והוא בעל מידות רעות, עכ"ל. [ע"י יומא עב:].

הנה בפטירתה של הרבנית יפהן בשנת תשד"מ סיפר אבי זצ"ל, כי בתקופת הברחת הגבולות של נובהרדוק מרוסיה לפולין בשנת תרפ"א, פ"א הגעתי למעורזין תחת הנהלת רבי דוד בלייכער זצ"ל הי"ד] למשאתי שם לסוכות ושמתת תורה, אח"כ נסעתי לביאליסטוק, וכשבאתי לביאליסטוק שאלה אותי הרבנית יפהן ע"ה מה עשה עליך רושם ומעורזין? הייתי צעיר בן חמש עשרה שנה, ראיתי בחור מבוגר בשם ר' מענדעל לוצקער בעל מוסר גדול, שהיה הולך ולומד שעה אחת מוסר בהתפעלות, "למה זה מחיר ביד-קסיל לקנות חכמה ולב-אין" ... וכנראה תבע את עצמו שהוא חכסיל, וכן תבע מעצמו "ולב אין" ... והיה לרבנית הנאה שאפשר לראות הרגש כזה. כל חייה רצתה שיהיו עובדים ומבקשים שלימות.

ביום הזכרון עולה התמונה של אבי זצ"ל "הפרי הדר" החיך בעניינים שלו, ומה מתאים הפירוש של הרבינו יונה [אבות] איזהו דרך ישרה שידבק בה האדם כדי אליעזר ואמר לב טוב, וז"ל זהו הסבלן, שאינו קצר רוח ומתרחק ממידת הכעס משיב במענה רך. אף כי יעשו לו דבר רע, יסבלוהו, ואין מר בפיהו, כי חכו ממתקים וכלו מחמדים: יהי זכרו ברוך.

הרמב"ם כותב באגרת תימן וז"ל: כבר הבטיחננו הבורא יתברך וכו' והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואת משה בכל מה שהוא בא על ידו, והם ובניהם ובני בניהם עד עולם, שכן אמר

הסביבות

עלון להפצת
תורת המוסר

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

פרשת שלח (לבני הוי"ל)

סיון התש"פ

גליון מספר 294 (327)

דגל המוסר רבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשייתם אותם ולא תתורו

אזורי לבבכם ואזורי עיניכם" (ט"ו - ל"ט)

ה"סוס" בוכה, ושואלים מדוע, ולמה הוא לא מתקן את עצמו והולך הביתה? הילד עונה כי אינו יכול שהרי הוא סוס, והרכיב צריך לבא ולשחררו ואין אסור מתיר עצמו מבית האסורים. **איה גחוקו?** מדוע לא יוריד את החבל ואת המרדעת מעליו ואי יראה כמה הוא בן חורין! **כן הוא האדם.** משועבד ומוכנע לעריו ואינו יודע שהוא יכול לשחרר את עצמו לבד **האדם חושב שהתורה רק כופה עליו שלילה**, זה אסור, מה אסור זהו רק דמיונו, כי הוא רואה את עצמו כסוס, הוא רואה על הרים כהרים ודואג ובוכה. אבל לפי האמת זוהי בכיית חיים, **ובמצאות בכל צעד ושעל ישנו "חיוב"**. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, **זוהי מצווה חיובית, ואם האדם אינו מרגיש כך**, הרי זה בגלל שמוחו וראשו תפוסים בעינים אחרים כמו טלפון תפוס שאינו מקבל שיחות, האדם מגביל את עצמו למעב של סוס, אך באמת הוא חלק אלוה ממעל, ובדומה לאלוה, הוא בלתי מוגבל בשאיפתו ובאפשרויותיו.

זוהי הדרך, אגב, להבין את רצון הגדלות של האדם ושאיפתו התמידית לכבוד ולבלוט מעל כל חבריו, ומעל שאר היעורים. מאחר והיה חלק אלוה ממעל, ומאחר והשיית היה אחד ושמו אחד, כך שאיפתו של האדם להיות אחד ומיוחד, ומכובד מעל כולם, ואז כל דבר המתנגש עם שאיפתו זו, אם זו רדיפה אחר האהב שאין בהישג ידו, אם זו נגיעה כל שהיא, קטנה וכו', ממרמרים את חייו ואז הוא נעשה קטן בעיניו. כל זמן שאין האדם יודע על האור הבלתי מוגבל, **אין הוא סובל מן החושד**, אך בהיוודע אליו האור, אז לא יוכל לסבול יותר לחיות במצב החושד.

האדם מברך בכל בוקר: ברוך שלא עשני גוי. הוא מסביר את זה לעצמו בכך שהרי הוא מהולל, נולד להורים יהודיים, מקיים מצוות וכדומה. אך כל זה לא מספיק. האדם צריך להרגיש את האור הגדול שבחיותו יהודי, כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה. **וזהו האור הגנוי בחיי ההסתפקות ושלילת חומריות**, אשר ממנה המעבר ישר לעולם החיובי, להרגשת האושר האמיתי, השלם.

משל למלך שכאשר נודע לו על רועה אחד שהוא הכי מאושר בעולם, ושחיוו הם נטולי דאגות ביקש דרך להגיע למצב דומה. פקידיו יעצו לו ללבוש את חולצתו של הרועה כדי לטעום מאושרו. **ציונה המלך להביא לפניו את הרועה**, ואז נודע כי לרועה אין אפילו חולצה... זהו הא בהא תליא. מה שהרועה אינו מרגיש אפילו את חוסר החולצה, זהו הנוסד בו את האושר האמיתי, כי הנה לא חסר לו מאומה.

זוהי כוונת הפסוק "איש שותה כמים עוולה" (איוב טו, טז). היינו מי שהעוולה היא אצלו כמו מים ששותים בגלל הצמא, בגלל שזוקוקים להם, ולא בגלל טעמם. לא כמו יין או חלב. כך האדם הולך אחר לבו ואחרי עיניו ומושך את עצמו לדבר עבירה, מגרה יצר הרע באפיה, **אז הוא יוצר את הצמא לעבירה**. אך אם ישכיל לשמור על מחשבות לבו, ועל עיניו, אז כתוצאה הכרחית יתבטלו תאוותיו הרעות ומאליהם יצוצו ויתעוררו שאיפתו הזכות והטהורות. **האדם צריך להגיע להתעוררות על ידי הסתכלות בעצב התנלה** הזומה לים, ומשם לרקייע, וזוהי הרקיע לכסא הכבוד. על ידי ה"שלילה" וההתרחקות מן העבירה יגיע האדם עד ה"חיוב" הבלתי מוגבל, עד כסא הכבוד. **ואשרי למשכיל ללכת בדרך זו.**

האושר - עצם הפרישה מן השלילה

אומרים חז"ל: "אחרי לבבכם", זו אפיקורסות, ואחרי עיניכם זו זנות, אשר אתם "יונים אחריהם" זו עבודה זרה (ילקוט שמעוני תש"ו).

יש להתבונן במטרה שהתורה הניבה בפנינו במצוות צינית: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". התורה כאן מצווה על שלילה, על מה שאין להיכשל בו, ולא על פעולה חיובית, שמצווה לעשותה ולהתעורר אליה. **וכן אנו רואים** בענין לשון הרע, שתכלית המצווה היא בשב ואל תעשה, אל תדבר, בשלילה, ולא בפעולה חיובית כל שהיא. האדם מצווה להימנע מלעשות פעולה של דיבור האסור, ואין עליו מצווה לקום ולעשות דבר בפועל. **לכאורה מן הראוי היה** שליד השלילה צריך לבא החיוב. אינו מספיק להוחר את האדם מה לא לעשות, אלא צריך גם להגיד לו מה עליו לעשות!

לדוגמה אנו רואים מי שחוזר בתשובה ונוטש את דרכו הרעה, עוזב את העולם ובא לשיבה לעולמה של תורה, כאן רואים את החיוב ליד השלילה. **מצד אחד** הוא עוזב את חיי השלילה של העולם ומתנודד ממעשיו הרעים עד כה, **ומצד שני** הרי הוא עוסק בדברים חיוביים, לימוד תורה, קיום המצוות, תיקון המעשים. **לא אומרים לאדם** שרק יפרוש מדבר עבירה, והכל יסודד בשבילו מעצמו, לא מצינים לו שרק יבטח בה' וכל עניו יסודדו מעצמם. **הסבא זצ"ל** (מנובחרדוק) היה אומר שבטחון שייך רק על דברים שהאדם מוכרח להם, אך דברים שאינם בגדר ההכרח, הם בבחינת מותרות ולא שייך עליהם בטחון. **אבל על דברים נחוצים**, אין מקום להתפשר או לוותר. כן הוא הדבר, לעזוב את העולם, להימנע מהרע, זה טוב. אך הכרח גם לעסוק בדברים של חובה, להתעלות בתורה ובידאת שמים!

אך אפשר ללמוד ממצוות צינית, שכאשר התורה דורשת מן האדם "קדושים תהיו" כפירושו של הרמב"ם ז"ל: **קדש עצמך במותר לך**. התורה קובעת שכאשר האדם מעליח בדרך של השלילה, של היסור מרע, על ידי פרישתו מן המותר לו, **או כתוצאה מוכרחת יגיע גם מצב החיובי** של "קדושים תהיו". אין חיו לחשוב שהתורה דורשת מן האדם דבר שאינו הכרחי, או ללא שום מטרה, או ללא שום תמורה, אלא כל דבר הוא מוכרח ומועיל. **כל פרישות מענין העה"ז** מביאה בעקבותיה בהכרח, עליה בקדושה ובהתורה, בבחינת "יהיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק". הא בהא תליא, אם אין שלילה, אין חיוב.

כיצע אמר על כך המגיד מדובנא, משל לציפור שהוציאה מוקיה וכלאוה בתוך כלוב, על זה צריך פעולה לקחת את הציפור ולהכניס לכלוב. אך אם רוצים לשחררה, אין צורך בכל הפעולות האלו, אלא מספיק שפותחים את דלת הכלוב והציפור יוצאת מעצמה ומשתחררת מאליה.

זוהו סוד הדברים: כופין אותו עד שיאמר רועה אני. כמה מגוחך הוא המצב ההפוך במשל על שני ילדים שהיו מושחקים במשחק הסוס. ילד אחד מתכופף והוא הסוס, והשני רוכבו. ובשלב מסוים, ה"רוכב" קשר את ה"סוס" לנץ והסתלק, הלך לביתו ושכח אותו. עוברים אנשים ורואים את

"וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו" (י"ד - מ)

שואלים בעלי המוסר, איך ברגע אחד חל שינוי במחשבתם של עם ישראל, שרק לפני זה בכו שרוצים לחזור למצרים, ופה ברגע אחד התהפך ליבם ופנו להילחם במסירות נפש ממש כדי להיכנס לארץ ישראל, אי"כ מדוע קודם לכן לא רצו להיכנס לארץ ישראל? ועוד קשה, לאן נעלמו כל הענקים שרק אתמול חששו מהם? **מתרץ הסבא מקלם**, הגמ' בעבודה זרה [ג]. אומרת, גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ופירשו שם התוספות, "מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצוות בוראו".

זהו טיבו של האדם כאשר חל עליו ציווי- קשה לו מאוד לקיימו- שהרי אז מפתהו יצרו שלא ימלא אחרי הציווי לעומת זאת, כשאדם אינו מצווה, קל לו יותר לעשות את המעשה. לכן, כל עוד חלה עליהם המצווה להיכנס לארץ ישראל, יצא יצר הרע למלחמה ופיתה אותם שלא יכנסו, ולכן בכו בני ישראל והתרעמו על שהקב"ה הוציאם ממצרים. ובו ברגע שהקב"ה ביטל את המצווה, בטל היצה"ר וממילא התבטלו כל פיתוייו ותעתועיו, ואז שבו לשכל הישר ונוכחו לדעת כי ארץ ישראל היא המקום הטוב ביותר עבורם. צא ולמד, שכל פיתויי היצר הרע הם דמיון, ואין בהם כל ממשות ואמת.

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - גובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com